

חוברת

דף השבוע

מסכת כתובות חוברת כה

דף צט

NEW SECTION

כולל תירוצים לקושיות פשוטות, ביאורים בעומק הגמרא ופירש"י,
הדגשה מיוחדת על התוספות הנחוצין ביותר,
וסוגיות שלימות עם מראי מקומות
על כל דף ודף הנלמד במסגרת 'דף השבוע'

DAF A WEEK

דף השבוע

Master the Blatt. Savor the Geshmak.

לע"נ ברוך בענדיט וברכה גרוס ע"ה - BY MR. & MRS. DUVY GROSS

דף צט.

גמ', ת"ש נתן לו דינר של זהב וא"ל הבא לי חלוק והלך והביא לו בג' חלוק ובג' טלית

קושיא:

קשה, היאך מביאה הגמ' ראייה מזה לנידון דידן, הא התם בודאי מעביר על דבריו הוא, שהרי הבעה"ב צוה לשליח לקנות לו חלוק טוב ששוה ו' סלעים, והשליח קנה חלוק רע ששוה רק ג' סלעים.

תירוץ:

בספר הערות (ד"ה אי אמרת) תירץ הגרי"ש אלישיב, דס"ד הגמ' היא, שכוונת הבעה"ב היתה 'עד דינר זהב', שחשב שלא ישיג חלוק בפחות מזה, אבל לא הקפיד שיקנה השליח דוקא חלוק ששוה ו' סלעים. [וע"ע בשיטמ"ק (ד"ה והרא"ה) שמבואר כדבריו].

גמ', אי אמרת מעביר על דבריו חוי בעה"ב אמאי מעל

קושיא:

קשה, מה היא קושיית הגמ', הא מבואר בגמ' לעיל שהסברא לומר מעביר על דבריו הוא משום דלא ניחא ליה דליפשו שטרי עלויה, והרי טעם זה לא שייך כאן.

תירוץ:

התוס' (ד"ה אלא) תירצו, דכאן יש טעם אחר שלא ירצה הבעה"ב במעשיו של השליח, משום שהביא לו חלוק קטן ורע. [ועי' ברש"י (ד"ה אמאי) שנתעורר בקושיא זו, ועי' בחי' חת"ס שביאר דבריו].

גמ', אי הכי שליח אמאי מעל, אטלית

קושיא:

קשה, מהו 'אי הכי', הא גם בלאו הכי צריך לפרש שמעילת השליח היא על הטלית.

תירוץ:

התוס' (ד"ה אי הכי) ביאר, דקושיית הגמ' היא, דאם איירי בשוה שש בשלש, א"כ לכאו' לא מעל השליח כלל, אפילו על הטלית, שמסתמא גם דעת הבעל הבית היה כך, שאם ימצא שוה שש בשלש, שיקנה גם טלית, ונמצא שעשה השליח לגמרי כדעת בעל הבית. [וע"ע בתוס' (שם), ובשיטמ"ק (ד"ה ומקשי) שכתבו עוד תירוצים].

דף צט:

גמ', ת"ש היתה כתובתה ד' מאות זוז וכו'

קשיא:

קשה, היאך מביאה הגמ' ראייה לנידון דידן מאלמנה שמוכרת נכסים לצורך כתובתה, הא לא תקנו חז"ל שאלמנה צריכה למכור נכסי בעלה בפעם א', אלא יכולה למכור אף ד' או ה' פעמים כמבואר במשנה לעיל (צז).

תירוץ:

הפני יהושע (ד"ה כי) תירץ, שאע"פ שיכולה למכור כמה פעמים, מ"מ צריכה למכור שדה שלימה בכל פעם ופעם, כדי ששאר השדות ישארו ליתומים, אבל המשנה מיירי באלמנה שמוכרת שדה א' לכמה בני אדם, ואין לה רשות לעשות כן. [וע"ע בשיטמ"ק (בשם תלמיד הרשב"א), ובחי' חת"ס (ד"ה היתה), שכתבו עוד תירוץ].

גמ', והאמר מר אין אונאה לקרקעות

קשיא:

קשה, מה היא קושיית הגמ', שלא' תירוץ הגמ' פשוטה, שאע"פ שאין אונאה לקרקעות, מ"מ הרי השליח לא עשה כרצון המשלח, וא"כ השליחות בטילה.

תירוץ:

בספר עטרת שמואל תירץ, שמכאן מוכח חידוש גדול בדיני שליחות, שכיון שניתן הרשות לשליח לפעול המכירה, שוב יש לו כח למכור אפילו באופן שאין הבעלים רוצים בכך. [וע"ע באילת השחר (ד"ה והאמר מר) שתירץ באופן אחר].

גמ', שום הדיינין שפחתו שתות או הוסיפו שתות מכרן בטל

קשיא:

קשה, בשלמא בפחתו שתות מובן שהמכירה בטילה, כיון שב"ד מוכרים בשביל היתומים, והרי הפסידו היתומים, אך בהוסיפו שתות קשה, מדוע נתבטלה המכירה, הא רק הלוקח נפסד, והרי אין אונאה לקרקעות.

תירוץ:

הרא"ש (סי' טז) הביא בשם רבינו יונה לתרץ, שכמו שהיתומים סומכים על ב"ד, גם הלקוחות סומכים על ב"ד, ולכן אם נפסדו הלקוחות ע"י המכירה, נתבטלה המכירה. [וע"ע ברא"ש (שם), וברמב"ן (ד"ה הא דתנן), ובר"ן (ד"ה ונראין יותר) שכתבו עוד תירוץ].

דף צט

תוכן

- א. ביאור ספיקת הגמ' ללישנא בתרא
- ב. מהו הדמיון בין מכירת לתך לבין קניית חלוק בת ג' סלעים
- ג. ביאור ראיית הגמ' מאלמנה שמכרה נכסי בעלה
- ד. ב"ד שטעו בשתות, מדוע נתבטל המכר

(א) ביאור ספיקת הגמ' ללישנא בתרא

- א. **סוגיית הגמ':** הגמ' מביאה לישנא בתרא, שבאופן שמוסיף השליח על דברי המשלח, בודאי מתקיימת השליחות, אך הספק הוא, באופן שמיעט השליח מדברי המשלח, ולא עשה ככל מה שנצטווה, כגון שאמר לו משלח למכור כור, והשליח מכר רק לתך, אם מתקיימת השליחות. ומבאר הגמ' צדדי השאלה, שמצד אחד י"ל שטוב יותר למשלח למכור רק לתך, אך מאידך גיסא י"ל שאינו רוצה להרבות שטרות.
- ב. **לא ניהא לי דליפשו שטרי:** בביאור הצד שהמשלח אינו רוצה להרבות שטרות, מצינו ב' דרכים לבאר למה לא ירצה להרבות שטרות. השיטמ"ק (ד"ה אמר ליה) הביא בשם רש"י במהדור"ק לבאר, שגנאי הוא לו להרבות שטרות. אך בתוס' (לקמן עמ' ב ד"ה אמר) ביארו בדרך אחר, דלא ניהא ליה לטרוח אחר חתימת הרבה עדים.
- ג. **שיטת הרא"ש:** הרא"ש (סי' טו) כתב, שעיקר ספיקת הגמ' היא אם יש סברא לומר שהמשלח אינו רוצה להרבות שטרות, אבל הסברא האחרת, שטוב יותר למכור רק לתך, אין זה מעכבת, ולפי צד זה השליחות קיימת אפילו באופן דלא שייכא טענה זו, כגון אם השליח מכר כל הכור לשני בני אדם. [והביא ראייה לדבריו מראיית הגמ' בסמוך מהא דהביא לי חלוק, ועי' במהר"ם שיף (לתוד"ה אלא) שדחה הראייה].
- ד. **שיטת הר"ן:** הר"ן (נז: מדפי הרי"ף) חידש, שספיקת הגמ' שייכא דוקא באופן שידוע שיש מי שרוצה לקנות הלתך הב', אבל בלא"ה פשיטא שהשליחות בטילה. וכתב הנהיבות המשפט (סי' קפב ס"ק ט), שמדברי הר"ן מבואר דלא ס"ל כשיטת הרא"ש הנ"ל, אלא ס"ל שעיקר ספיקת הגמ' היא אם יש סברא לומר 'דטבא לך עבדי לך'. [אך עי' בספר עמק הפשט (אות ד) שכתב לדחות, שאפשר שגם הר"ן סובר כהרא"ש].
- ה. **שיטה ג':** יש מן הראשונים שביארו ספיקת הגמ' באופן אחר. השיטמ"ק (ד"ה וכתב) הביא בשם הרשב"א לבאר, שעיקר הצד לומר שהשליחות בטילה הוא משום שהמשלח מקפיד על זה שלא עשה השליח כמו שנצטווה, ולא דוקא מחמת הסברא דאפושי שטרי. ובריטב"א (ד"ה כי תיבעיא) ביאר ספיקת הגמ', האם המשלח מקפיד למכור דוקא כור, או שכוונתו היתה למכור עד כור. וכ"כ הרא"ה (ד"ה איכא דאמרי).

(ב) מהו הדמיון בין מכירת לתך לבין קניית חלוק בת ג' סלעים

- א. **סוגיית הגמ':** דנה לגבי מי שממנה שליח למכור כור, והשליח מכר רק לתך, אם עבר השליח על שליחותו ומכירתו בטילה לגמרי, או שמכירתו מתקיימת. ומביאה הגמ' ראייה לנידון זה מזהא דמבואר בברייתא, שמי שממנה שליח לקנות לו חלוק בת ו' סלעים, והשליח קנה חלוק בת ג' סלעים, שהשליחות מתקיימת, אע"פ שלא עשה כל מה שאמר לו המשלח.
- ב. **קושיית האחרונים:** הקשו הרבה אחרונים [אור לציון (ד"ה והלך), הערות וציונים (ד"ה ת"ש), פרדס יצחק (אות י)], מהו הדמיון בין מכירת לתך לבין קניית חלוק בת ג' סלעים, דבשלמא במכירת לתך יש מקום לומר שהשליחות מתקיימת, שמ"מ עשה השליח מקצת ממה שנצטווה, אבל בקניית חלוק בת ג', הרי לא עשה כלל מה שנצטווה, שהרי חלוק בת ג' אינו חצי מחלוק בת ו', אלא הוא חלוק אחר לגמרי.
- ג. **תירוץ א':** מצינו באחרונים כמה דרכים ליישב קושיא זו. האור לציון (שם) תירץ, דצ"ל דאיירי בסוחר שאינו צריך החלוק לעצמו, אלא דעתו למכרו ולהשתכר בו, ולגביה חלוק בת ג' הוא מקצת מחלוק בת ו', כיון שאצלו העיקר הוא רק מה שיוכל להשתכר ממנו. [ועי' בנתיב"מ (סי' קפב ס"ק ט) שפירש דאיירי באופן שיוכל המשלח להשלים את החלוק, ולדבריו מובן שפיר שהשליח קיים מקצת שליחותו].
- ד. **תירוץ ב':** השיטמ"ק (ד"ה והרא"ה) הביא בשם הרא"ה לפרש, שכוונת הגמ' היא להוכיח שהמשלח הקפיד על מה שאמר שיהיה חלוק בת ו', ולאפוקי הצד דלאו דוקא קאמר. ובספר הערות וציונים (שם) ביאר, דעיקר ראיית הגמ' היא, שמה שאמר המשלח 'דינר זהב', אין הכוונה 'עד דינר זהב', אלא דוקא דינר זהב, ומזה הוכיחה הגמ', דה"ה גבי שליח למכירת כור, דכוונת המשלח היא כור ממש, ולא עד כור.
- ה. **תירוץ ג':** בספר פרדס יצחק (שם) הביא בשם כמה אחרונים לתרץ, שבאמת אין כאן דמיון גמור, אלא כוונת הגמ' היא על דרך כל שכן, שאם חזינן אפילו לגבי קניית חלוק, שאין השליח קיים שליחותו כלל, דלא נתטבלה השליחות, א"כ כ"ש לגבי מכירת לתך, שקיים השליח שליחותו עכ"פ מקצת, בודאי לא נטבלה השליחות. [אך אכתי קשה, מה היא הסברא גבי קניית חלוק שמתקיימת השליחות].

ג) ביאור ראיית הגמ' מאלמנה שמכרה נכסי בעלה

- א. **סוגיית הגמ':** הגמ' מביאה ראייה ממתני', לגבי אלמנה שמכרה נכסי בעלה, ומכרה הנכסים בכמה מכירות קטנות ולא במכירה גדולה אחת, שמכירתה קיימת. ומבואר מזה, דלא אמרי' שהמכירה בטילה משום דלא ניחא להו ליתומים במכירות רבות, משום דאפושי שטרות הוא. ומזה מביאה הגמ' ראייה לדין שליח שנצטוו למכור כור, ומכר לתך, שמכירתו קיימת, והמשלח אינו יכול לטעון דלא ניחא ליה באפושי שטרות.
- ב. ביאור הראיה: השיטמ"ק (ד"ה ת"ש) הביא בשם רש"י במהדו"ק לבאר הראיה, דגבי אלמנה 'כיון דכתובתה הואי ד' מאות זוז, דמי כמאן דאמרי לה יתמי מכרי שדה א' בבת א', והו"ל לזבונא לכולה שדה לחד גברא'. והוסיף הריטב"א (ד"ה ת"ש), שמסתימת המשנה מבואר דאיירי אפילו באופן שיכולה למכור הכל במכירה גדולה אחת, אך לא עשתה כן אלא מכרה בכמה מכירות קטנות.
- ג. דברי רש"י: רש"י (ד"ה של כולן) ביאר הדמיון בין שליח לבין אלמנה, דגם לגבי אלמנה 'שדרוה' למכור נכסי בעלה. וכפשוטו יש לבאר כוונתו עפ"י דבריו לקמן (ק. ד"ה אחריות), שהאלמנה היא שליח של היתומים. [אך עי' בריטב"א (שם) שכתב, שהאלמנה אינה בגדר שליח ממש, עיי"ש].
- ד. קושיית הראשונים: הקשו רא"ה (ד"ה ומקשי') ורבינו קרשקש (ד"ה ת"ש) [וגם עוד ראשונים ואחרונים, עי' בפרדס יצחק (אות ג)], מה היא הראיה מדין אלמנה לדין שליח, הא האלמנה באה לתבוע חוב גמור שיש לה אצל היתומים, ואין ביד היתומים לעכב אותה מליטול הנכסים, ומה איכפת לך אם אינם רוצים לאפושי שטרות, משא"כ לגבי שליח, שהדבר תלוי ברצון המשלח.
- ה. תירוץ: רבינו קרשקש (שם) תירץ, שכוונת הגמ' היא, שאם נימא שרוב בני אדם מקפידים על זה, ואינם רוצים לאפושי שטרות, א"כ לא היה לנו להניח האלמנה למכור נכסי הבעל באופן כזה, אלא היה לנו להקפיד עליה למכור הכל בבת אחת אם יכולה לעשות כן, ומזה שאין אנו מקפידים על זה מוכח, שאין בני אדם מקפידים על אפושי שטרות, וממילא גם בשליח אין קפידא בדבר. וכ"כ הריטב"א (שם).

ד) ב"ד שטעו בשתות, מדוע נתבטל המקח

- א. **משנה:** מובא במשנה מחלוקת חכמים ורשב"ג, לגבי ב"ד שטעו במכירת קרקע של יתומים ופחתו שתות או הותירו שתות, דחכמים סוברים שהמכר בטל, ורשב"ג סובר שהמכר קיים משום דא"כ מה כח ב"ד יפה.
- ב. **קושיית הראשונים:** הקשו הראשונים [רא"ש (סי' טז), ר"ן (ד"ה מתני)], דמסתמא מתני' מיירי גם לגבי מכירת קרקע, וא"כ שיטת חכמים צ"ב, מדוע נתבטל המכר אם טעו ב"ד בשומתם, הלא אין אונאה לקרקעות. ותירץ הרא"ש (שם), שהיא תקנה חדשה שתקנו חז"ל לטובת היתומים לבטל המקח אם נתאנו בשתות. [וע"ע בר"ן (שם) שתירץ באופן אחר].
- ג. **קושיית הרא"ש:** הרא"ש (שם) הקשה, בשלמא אם פחתו ב"ד שתות במכר מובן שפיר שתקנו חז"ל לבטל המכר לטובת היתומים, אבל אם הותירו שתות, למה ביטלו חז"ל את המכר, הלא היתומים לא נפסדו כלל ע"י הטעות, אלא הלוקח הוא שנפסד. [וכן הקשו הרמב"ן (ד"ה הא דתנן) והמאירי (ד"ה שום הדיינים)].
- ד. **ב' מהלכים:** הרא"ש (שם) הביא ב' מהלכים ליישב קושיא זו: א. רבינו יונה תירץ, שהלוקח סומך על ב"ד, ולכן אם טעו ב"ד הרי זה מקח טעות מצד הלוקח. ב. הרא"ש עצמו תירץ, שמאחר שתקנו חז"ל לבטל המכר אם נתאנה המוכר [היתומים], הוא הדין ממילא שמתבטל המכר אם נתאנה הלוקח. ובעטרת שמואל (ד"ה שום) ביאר, שכך היא דעתו של כל לוקח, שלא יהיה לו כח במכר פחות מן המוכר.
- ה. **נפק"מ:** הרא"ש (שם) הביא נפק"מ בין ב' המהלכים הנ"ל, לגבי שליח למכירה שטעה. שלפי הרא"ש גם בשליח שטעה ומכר ביוקר ונתאנה הלוקח מתבטל המכר, שכיון שאילו היה טועה ומכר בזול ונתאנה המוכר מתבטל המכר משום 'לתקוני שדרתיך ולא לעוותי', ה"ה ממילא שאם נתאנה הלוקח מתבטל המכר. אבל לפי ר' יונה דוקא בטעות ב"ד מתבטל המכר, שהלוקח סומך על ב"ד, אבל לא בשליח שטעה.

דף צט

בדין אין אונאה לקרקעות לגבי שליח

גמרא:

אמרו ליה אע"ג דטעה שליח אמר להו
דטעה שליח לא קאמינא אמרו ליה
והאמר מר אין אונאה לקרקעות הני
מילי היכא דטעה בעל הבית אבל טעה
שליח אמר ליה לתקוני שדרתיך ולא
לעוותי

תמצית הסוגיא:

הגמ' מביאה בשם ר' נחמן, ששליח שטעה ומכר קרקע בזול, המכירה בטילה. והקשה ר' חסדא, הא אין אונאה לקרקעות. והשיב ר' נחמן, דזהו רק בבעל הבית שטעה, אבל בשליח שטעה, יכול הבעה"ב לטעון 'לתקוני שדרתיך ולא לעוותי'.

ונחלקו רש"י ותוס' בביאור קושיית ר' חסדא. רש"י ביאר, שמקשה מכח המשנה במסכת בבא מציעא, דמבואר דאין אונאה בקרקעות. אבל התוס' פירשו, דמקשה סתירה בדברי ר' נחמן עצמו, שבגמ' ב"מ מובא בשמו ששליח שטעה בקניית קרקע, הקנין קיים, דאין אונאה לקרקעות.

הבית אהרן תמה על רש"י, שלכאו' פירוש התוס' הוא פשוט וברור, ולמה לא פירש גם רש"י כן בכוונת הגמ'.

וביאר הבית אהרן שיטת רש"י, עפ"י מחלוקת יסודית בעיקר דין אין אונאה לקרקעות. התוס' נקטו, דהא דאין אונאה לקרקעות אינה סברא אלא גזירת הכתוב. אולם בספר החינוך כתב שהטעם דאין אונאה לקרקעות הוא משום שקרקע קיים לעולם, ודרך בני אדם לשלם כסף רב בשבילו, ואפילו יותר משוויה.

על פי זה ביאר הבית אהרן שיטת רש"י, דס"ל שיש חילוק גדול בין הגמ' בסוגיין להגמ' בב"מ, שבב"מ איירי באונאת לוקח, ובזה אין אונאה בקרקעות שייך גם בשליח, אבל בסוגיין איירי באונאת המוכר [שמכר קרקע פחות משוויותה], ובזה אין אונאה בקרקעות לא שייך לגבי שליח.

וביאר החילוק, שלפי התוס' לא שייך כלל הגזיה"כ דאין אונאה לקרקעות לגבי שליח, דאינו ענין אונאה, אלא ענין ביטול שליחות. אבל לפי החינוך שפיר י"ל גם לגבי שליח שמסתמא רוצה המשלח לקנות אפילו ביתר ממה ששווה. וכתב, שע"כ גם החינוך מודה לגבי אונאת המוכר דהא דאין אונאה בקרקעות היא גזה"כ ולא סברא, שהרי סברת החינוך שייכא רק לגבי אונאת הלוקח. וא"כ באונאת המוכר לא שייך אין אונאה בקרקעות לגבי שליח, אבל באונאת הלוקח שייך אין אונאה לקרקעות.

תמצית מראי מקומות

א. משנה צט:

מביאה בשם ר' נחמן, ששליח שטעה ומכר קרקע בזול, המכירה בטילה. והקשה ר' חסדא, הא אין אונאה לקרקעות. והשיב ר' נחמן, דזהו רק בבעל הבית שטעה, אבל בשליח שטעה, יכול הבעה"ב לטעון 'לתקוני שדרתיך ולא לעוותי'.

מחלוקת רש"י ותוס' בביאור קושיית ר' חסדא

ב. רש"י ד"ה והאמר מר

ביאר קושיית ר' חסדא 'הא אין אונאה לקרקעות', שכוונתו להקשות מכח המשנה בפרק הזהב (ב"מ נו.), 'אלו דברים שאין להם אונאה העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות'.

ג. תוס' ד"ה הכי גרסי

פירשו קושיית ר' חסדא באופן אחר, שכוונתו להקשות סתירה בדברי ר' נחמן, שבגמ' ב"מ (קח.) מובא בשמו ששליח שטעה במכירת קרקע, המכירה קיימת, דאין אונאה לקרקעות. [עיי"ש שביארו תשובת ר' נחמן בסוגיין]

ד. גמ' ב"מ קח.

מביאה בשם ר' נחמן, ששליח שקנה קרקע במאתים זוז, ובאמת היא שוה רק מנה, הקנין קיים, משום דאין אונאה לקרקעות.

[ולדעת התוס' קושיית ר' חסדא על ר' נחמן היא מכח סוגיא זו].

ה. בית אהרן ד"ה ובכדי

הקשה, שלכאור' פירוש התוס' הוא פשוט וברור, וא"כ דעת רש"י תמוה, למה לא פירש כוונת הגמ' כמו התוס'.

ביאור הבית אהרן בשיטת רש"י

ו. ספר החינוך מצוה שלו

הביא טעם להא דאין אונאה לקרקעות, שקרקע הוא דבר שהוא קיים לעולם, ולכן דרך בני אדם לשלם כסף רב בשבילו, ואפילו יותר משוויה.

ז. תוס' ב"ב סא: ד"ה שמע מינה

כתבו, דהא דאין אונאה לקרקות, אינה סברא, אלא גזירת הכתוב היא.

ח. בית אהרן שם

ביאר שיטת רש"י על פי המחלוקת הנ"ל.

דס"ל לרש"י שיש חילוק גדול בין הגמ' בסוגיין להגמ' בב"מ, שבב"מ איירי באונאת לוקח, ובזה אין אונאה בקרקעות שייך גם בשליח, אבל בסוגיין איירי באונאת המוכר [שמכר קרקע פחות משוויותה], ובזה אין אונאה בקרקעות לא שייך לגבי שליח.

ליתר עיון

ט. מעייני יעקב ד"ה אין אונאה לקרקע

הביא עוד כמה דרכים לבאר שיטת רש"י לחלק בין ר' נחמן בסוגיין לבין דברי ר' נחמן בב"מ.

וביאר החילוק, שלפי התוס' לא שייך כלל הגזיה"כ דאין אונאה לקרקעות לגבי שליח, דאינו ענין אונאה, אלא ענין ביטול שליחות. אבל לפי החינוך שפיר י"ל גם לגבי שליח שמסתמא רוצה המשלח לקנות אפילו ביתר ממה ששואה.

וכתב, שע"כ גם החינוך מודה לגבי אונאת המוכר דהא דאין אונאה בקרקעות היא גזה"כ ולא סברא, שהרי סברת החינוך שייכא רק לגבי אונאת הלוקח. וא"כ באונאת המוכר לא שייך אין אונאה בקרקעות לגבי שליח, אבל באונאת הלוקח שייך אין אונאה לקרקעות.

(א) נכח מהלך דף ט.
(ב) נכח דף ז: ט.
(ג) הנספח פ"א הי"א
(ד) פ"ב תוספת
מוצת לז. ד"ה לנהיג
ט, (ו) קושין ט:
ט"ג, (ז) תוספת ט:
(ח) ב"ב ד"ה (ט) סוף
העמוד, (ט) לקמן ע"ב.

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואם לאו
מי כסבלו הקניניה
כ"ל הסיני: (ב) ד"ה
כ"ל הסיני: (ג) ד"ה
א"ת מנעו וכו' שמיין
ז קושין ט"ל וז"ל
מסקין תלמי:

תורה אור השלם

(א) כי נשאנו מנחתיהם
אם יתקיים הקניניה
עד הקדש גמיו
א"רצות וד' השמים
הקנינים יתהו כפול
ז"ל רש"י: (ב) פ"א ט"ז
ז"ל רש"י: (ג) פ"א ט"ז
ז"ל רש"י: (ד) פ"א ט"ז
ז"ל רש"י: (ה) פ"א ט"ז
ז"ל רש"י: (ו) פ"א ט"ז
ז"ל רש"י: (ז) פ"א ט"ז
ז"ל רש"י: (ח) פ"א ט"ז
ז"ל רש"י: (ט) פ"א ט"ז

הנהגות יצוינים

(א) ברובם נשקף האור
למטה וכו' וכו' וכו'
(ב) וכו' וכו' וכו'
(ג) וכו' וכו' וכו'
(ד) וכו' וכו' וכו'
(ה) וכו' וכו' וכו'
(ו) וכו' וכו' וכו'
(ז) וכו' וכו' וכו'
(ח) וכו' וכו' וכו'
(ט) וכו' וכו' וכו'

המקבל שדה מחבירו פרק תשיעי בבא מציעא קח.

ואם לאו לא משתני דהו. אין להם מהלך בעצב זה והולצין על כרמך
דך שפתו השנית שהרי על כרמך כשהולצין כנגד היער של עכו"ם
ילכו בשפתו השנית ולכשיגיעו כנגד שלי למה יערימו לעצב את רוחב
המים והרי הן צריכין לחזור ולעצב דל אחר כשכלמה הקניניה (6):

ליקוין ענפיה. שזה היה אותו יער עצמו של פרוק רופילא ולא
היתה ידו במעל כלל לך קילל: האי מאן דאחזיק
ברקתא דגהרא. קילב עטסקא מן המלך דפרי קנוטקט ולהכי
קאמר דאחזיק ולא קאמר דוין כדלמריין לקמן וזין⁵ מנחמים⁶ וזין
מעבו"ס⁷ וכן האי מאן דאחזיק ביני
אחי דבנמון מפר"ת דוקא בנחמיק

אחי דבנמון מפר"ת דוקא בנחמיק
שהיתה קרקע הפקר וקבלה מן
המלך עטסקא לא מנסלקין ליה ולרב
נחמן דוקא ביני אחי מנסלקין ליה
שעשה יותר מזה שלל כהונן להחזיק
ביני אחי אבל משום מלכות לא
מנסלקין ליה דלג שייך כאלו ושעית
הישר והטוב כיון שזיל⁸ לקבל מן
המלך ולא משו אבל במכר מודים הם
כ"ע שייך דינא דבר מנרל דלא
הוה ליה לנסוקי אדעמיה דמנרן שזו
הנעלים דזילא למכור והרדעי סברי
דלפילו הכי שייך ועשית הישר
והטוב והשתא אחי ספיר הא דלמרי
נהרדעי משמיה דרב נחמן בשמעין
אין אונאה לקרקעות דלמלכות
קאמר דמנכח דמנכח דמנכח דפי⁹ דלמנה
(דף טז: ע"ג) ופ"ג ד"ה הי"ג) דקאמר
רבא¹⁰ ג"כ טעה השלים והאמר מר
אין אונאה לקרקעות גבי מלכות
שהיא כעין שלל שהמקל לא יתיר
שלו ואין לרדק לחוק כפי הדין
דרכ נחמן לית ליה דינא דבר מנרל: לא
והאידנא דכתבי פרסאי. לא
כפישא הקוללרס

דמפי דמסלקין ליה שהראשון קנאו
מן המלך אלא דמסלקין ליה לזא
להחזיק לנחמיה משום דקוין דכתבי
פרסאי כו' חישוק שלל יצא להחזיק
עד מן הנהר כמו שכתב לו המלך
ועכב הילוך הספינות ויצאמן לנמל
וקניקין ליה משום הכי להסלקן
מכולה רקתא לפילו ממה שחן לנהר:

מסלקין ליה נהרדעי אמרי¹¹ אפילו משום
משום שנאמר¹² ועשית הישר והטוב בעיני ה' אתא אימילך ביה אמר ליה
צריך למיקנא מינה נהרדעי אמרי צריך למיקנא מינה או לא רבנא¹³ אמר לא
למיקנא מינה השתא דאמרי צריך למיקנא מינה אי לא קנו מינה אייקור
וזה ברשותיה זבן במאה ושוי מאתן¹⁴ צוינא או לכויל קמא אבויולא
ובזבין דיבין ליה במאה ושקיל ליה ואי לא דיבין ליה במאה ושקיל ליה
זבן במאתן ושויא במאה סבור מינה מצי אמר ליה¹⁵ לתקוני שדרתך
ולא לעוותי אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא רב אשי¹⁶ הכי
אמרי נהרדעי משום דרב נחמן¹⁷ אין אונאה לקרקעות זבין ליה גרוא
דארעא במיצעא נכסיה¹⁸ צוינא אי עדידת הוא אי זיבורית היא זביניה ובני
ואי

מסלקין ליה נהרדעי אמרי¹¹ אפילו משום
משום שנאמר¹² ועשית הישר והטוב בעיני ה' אתא אימילך ביה אמר ליה
צריך למיקנא מינה נהרדעי אמרי צריך למיקנא מינה או לא רבנא¹³ אמר לא
למיקנא מינה השתא דאמרי צריך למיקנא מינה אי לא קנו מינה אייקור
וזה ברשותיה זבן במאה ושוי מאתן¹⁴ צוינא או לכויל קמא אבויולא
ובזבין דיבין ליה במאה ושקיל ליה ואי לא דיבין ליה במאה ושקיל ליה
זבן במאתן ושויא במאה סבור מינה מצי אמר ליה¹⁵ לתקוני שדרתך
ולא לעוותי אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא רב אשי¹⁶ הכי
אמרי נהרדעי משום דרב נחמן¹⁷ אין אונאה לקרקעות זבין ליה גרוא
דארעא במיצעא נכסיה¹⁸ צוינא אי עדידת הוא אי זיבורית היא זביניה ובני
ואי

עלמה כשנגעת כנגדה אין אחר מסייעה: המוקלחות בים. מים סרוחין מי ממור: לביב אהר.
חריץ ממוקן להוריד מי גשמים צ: בולין מתקנות עם התחתונה. מסייעות אותה לתקן כנגדה כדפרישית לעיל: האי מאן דאחזיק ברקתא
דגהרא. נכחי הפרסאים היה הקרקע מופקד לכל הקודם להחזיק צ ולפרוע למלך עטסקא¹⁹ דהוא מוס של קרקע ואם כל אחד ומחזיק על שפת
הנהר מקום שהספינות עולות לנמל ולרדך מקום שמי הרבה לפורקי משאות לספינות ולטוענין מחזק ומנויילין וזה החזיק לנמון שם ענין או
לחרום ולחרום: יציפא הוי. שמקלקל מקום לרכים: אב"י סלוקי. מדינא לא מנסלקין ליה: והאידנא דכתבי פרסאי. לאותן הלוותקן שרצה
שעל שפת הנהר קני לך השדה עד מן הנהר מלא נאר הסוס והלוותקין גודרין גדיין רחוק מן הנהר שלל לקלקל את מקום הרכים ואם²⁰ כל
אחד מחזיק מן הגדר ולגד הנהר מנסלקין ליה ליה פקיה ליקנה לנעל הגדר עד מן המים: ביני אחי. שדה העומדת ליקה עטסקא
ושדות שני אחים סמוכין לה מכלן ומכלן: ואי משום דינא דבר מצרא. אם אינן לא אחים ולא שותפים אלא מכח מלכות נאמן על המחזיק
ואומרים אלו היינו מנשים לקחתה שאנו צריכין לקרקע וטוב לכל אחד לקנות עמקין לו ולא ליקה עמקוס אחי: אי שפיקין צ"ה. דלא
אכפס לן לדינא דבר מנרל כלל: ועשית הישר והטוב. דבר שאי אחר נחסר כ"כ שמתלא קרקעות עמקוס אחר ולא תעריח על ק המנר
להיות מחזיק מן הלוותקין: אתא אימילך ביה. שדה היצאה למכר וזה אחר וטוב רשות מן המנרן וא"ל זיל זבין: נהרדעי אמרי צריכי. אב"י.
דאי לא קנה מיניה מני אמר ליה משטת הייתי כך כדי להעמידה על דמים הראויין לה שאם נחתי אני אלא הנעלים היה מעלה לי דמים
בשביל שפסדתי עלי: השתא דאמרי צריך לביקנייה מיניה. א"כ אין קנייני על זה כלום אם אייקר או זיל ארעא ברשותא דבר מנרל
אייקר או זיל ולא יוסף ולא יגרע הלוותק מלקבל דמים שנתן זה דכי אייקר רוחא דבר מנרל הוא וכו' זיל פסדא דבר מנרל הוא: ואי לא
דיבין ליה במאה. דגבי דהאי הוא דלחיל: בי מציעא דנכסי. של מוכר שדות המוכר מקיפות לה מכל דל: חזין אי יעדידת היא. דבר
העשוי לימכר לעצמו שאינו דומה לשאר שדות הסמוכות לה: זביניה וזבני. ואין מנרני המוכר יכולים ללקוח שהרי יש זביניה הפסק:

נב א מיי פ"ו מהלכות
שכנים הלכה ו' סנה
עשין פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב ג מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב ד מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב ה מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב ו מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב ז מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב ח מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב ט מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב י מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב יא מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב יב מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב יג מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב יד מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב יה מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב יו מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב יז מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב יח מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב יט מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב כ מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב כא מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב כב מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב כג מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב כד מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב כה מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב כו מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב כז מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב כח מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב כט מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב ל מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב לא מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב לב מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב לג מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב לד מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:
נב לה מיי פ"ו מהלכות
ח"מ הלכה ו'
סנה פ"ב תוספת ח"מ כ"ח
קמב ספיק ד:

ליקוין רש"י

א"ב"י נבא. לנכחי
חומות יער ללכי הן
לחוחי. אב"י נכחי כמו
עטקין גל (ברכות דף טז.)
נכח חיתום כמו מלח אחד
הנפש חלו מלחוח.
א"ב"י פ"ד. חפירות
טר לשמות מים ועל
הכל המונח שם עובר
מתוך לשמות צו עובר
דכ"ס קריה שפוח.
ואפ"י ברובם סהכל
צריכין למים. ד"א נכחא
בא"ב"י. ש"ן הן
עמאין יולאין הכרחה
לפניהם אלא שחכים
ועלם זבין ח"ה. הישר
והטוב. ו' פסדה למים
מקורת מדין (גיטין ג' א').
א"ב"י שדרתך וד"א
א"ב"י להפסידי לא
שייך שלל לעם קן לאו
שלל חסד (בבבא ט"א).

דלא כבי, וא"כ נמי ח'אן, הכ"י כמ"ש ור"ג ודאי ח'טו, דאינו סביר שאפי' באומר לאחד נמי מהגי אפי' בב' שטרות וכמ"ש גם הטור ק' אליביהו, וגם הר"ח ורמב"ם ורי"ף שגורם נמי כג' הר"ח נמי סוברים דאין לחלק, וגם כר"י ור"ת ח'טו, נהי שהם מתקנים בין שני שטרות לאחד, מ"מ הא ס"ל דבשטר אחד מהגי אפי' אם אומר בפירוש מכור לאחד ומכר לשנים בשטר אחד נמי מהגי כמ"ש לעיל, והב"י דסובר שדוקא בסתמא הוא דלא כר"ח:

ואבן שוב התבוננתי שאדריבה יש לקיים דבריו מכל זר לכל השיטות, דהא עיקר הסתירה בתינו על יסוד הזה, דע"כ לא מתלקין בין שטר אחד לב', הוא משום יסוב קושיה החוס', וא"כ להר"ח והרי"ף שלפי גרסתם יש ליישב קושיה החוס' מר"ל לחלק בך, והגם מ"ש דלשטת הר"ח והרי"ף יש ליישב קושיה החוס' משום דס"ל דאומר זבין לי כור הוא כמו שאומר לאחד דמי וכמ"ש מהר"ש והמהר"א, ובאומר לאחד איה"כ דהוי מעביר, דדוקא בסתמא פשיטא ליה דלאו קפידא הוא, יש להביא ראיה מדברי הטור דלא כסברא הג"ל, דהא הטור כתב דעת רה"ג דבסתמא דוקא קני מכלל דס"ל להטור דרה"ג נמי גורם כהר"ח, והג"מ ביניהם הוא דר"ח מפרש דהפשיטות הוא רק על בעיא בתרייהא ורה"ג סובר דקמייחא נמי איפשיטא וא"כ אי אמרת דזבין לי כור באומר לאחד דמי, איך יוכל לפוטו גם בעיא קמייחא, הא י"ל דבתרייהא דהוי בסתמא שפיר לאו קפידא הוא, ובאומר לאחד גם בתרייהא הוי קפידא, והכי פשיט מזה גבי קמייחא דזבין לי כור הוי נמי מוסיק על דבריו, אלא ודאי שגם אומר זבין כור הוי כסתמא וכמ"ש הקרבן מתנאל משום דהולרך לפרש כמה ימכור וכיון שידעינן דאומר זבין כור הוי כאומר סתמא, א"כ בשלמא לרה"ג דפשטינן נמי לקמייחא ואין סתירה בהכעיות, אין שום הכרח לחלק בין שטר אחד לב', אבל לפי הר"ח והרי"ף דס"ל דמעביר הוי בקמייחא אע"ג דסתמא הוי ומ"ש בתרייהא, ובע"כ נריך לחלק גם אליביהו כפי החוס' בין שטר אחד לב' וכמ"ש הר"ח בשם הרי"ף, וא"ל לומר דהר"ח היה לו גרסא אחרת ברי"ף, אלא אפי' לפי גרסת הרי"ף שבידיתו שאו כג' הר"ח נמי נריך לחילוק זה, וא"כ הרי ליהפך הר"ח ורי"ף בשטת הב"י קאלתו:

וביותר י"ל שאפי' אי נימא כפי' המהר"ש דאומר כור הוי כאומר להדיא לאחד, ומעתה מיושב סתירת הכעיות בלא חילוק דשטר אחד לב', מ"מ מעגמנו נחלק כן, דנהי דהכרח אין לחילוק זה מ"מ מעגמנו נחלק ולאומר דבשני שטרות הוי ודאי קפידא, דסברא פשוטה היא בכל הש"ס דחיישין לאפשי שטרי, וכמ"ש בלחמ הב"י כן בפירושו על ה"פ הטור דס"ל בדעת רה"ג דלא חיישין לאפשי שטרי, היינו משום דלדיד' מוכרח כן מש"ס בין דבעיא הראשונה דזבין כור וזבין לתך שודאי הוי בשני שטרות ואפי' איפשיטא דלאו קפידא הוא, הרי להדיא דפשיט לן שק"ז שלא אמר בפירוש ולא לשנים לא חיישין לאפשי שטרי, ולהכי ס"ל לטור שאפי' במכר לשנים בב' שטרות נמי מהגי, אע"ג שאפשר לחלק דהתם משום דהוי שייך טבא עבדי, אבל במכר כל הכור לשנים דלא שייך טבא אפשר גם רה"ג מודה דחיישין לאפשי שטרי, ס"ל להטור דגם כאן יש טבא לך במקלת עד שיכתוב שטר השני, ולחלק בין טבא כבולה לטבא במקלת לא ס"ל להטור, וכ"ו לדעת רה"ג, אבל לפי הר"ח ורי"ף דבעיא קמייחא הוי קפידא, ולא איפשיטא כלל אי חיישין לאפשי שטרי, י"ל דאע"ג דמכרו למאה מכרו קיים היינו דוקא בשטר אחד ולא בב', דאפשי שטרי ודאי רישותא הוא כמו שמוכר כמה פעמים בש"ס, ואפשר לומר דהו בעגמו קושיה הטור על הרמב"ם, היינו שהביא מקורם דהרמב"ם ס"ל בזבין לי כור וזבין לתך דמכרו בטל, הרי דלא ס"ל כה"ג אלא ס"ל דבעיא קמייחא לא איפשיטא, ולא חילק וכתב עוד א"ל מכר סתמא אפי' מכרו למאה קיים ולא חילק כלל בין שטר אחד לב', וקשה לי לאחזי לא חילק כן הא ודאי לנו לחלק כן, דבשלמא אם היה מפרש כפי' רה"ג דבעיא קמייחא נמי איפשיטא, א"כ ממילא נפשט לן דלא חיישין נמי לאפשי שטרי, אבל עתה דפוסק בקמייחא דמעביר הוי אחזי לא נימא לחלק בין שטר אחד לב', הא בכ"מ סברא פשוטה היא דאפשי שטרי הוי קפידא, והאי לא חילק דכתב הטור קאי לחלוקה השניה, ושיעור דבריו, ולא חילק וכתב עוד, פי' דבבא השניה לא חילק, ובמ"ל פי' נמי לפי שיטתו שם, דלא חילק קאי לחלוקה השניה.

ו"כ בכונת הטור, וא"כ הרי לנו דעת הטור בר"ח ורי"ף כבי, וכ"ש לפמ"ש הב"י בעגמו דסברא פשוטה היא דחיישין לאפשי שטרי: **א"ל** דכיון שעכ"פ דעת רה"ג והפ"י סוברים דאפי' בשני שטרות נמי מהגי, א"כ עכ"פ היה לו להמחבר להביא דבריהם בשם י"א, וי"ל דהוא סובר דגם רה"ג סובר לחלק בין שטר אחד לב', והוא עפמ"ש לעיל ליישב סתירת הטור אהדדי, שכן כתב דהר"ח לא הכריע, היינו שלא הכריע דעת רה"ג בזה אם מחלק בין שטר אחד לב', משום דאליבי' י"ל בשני פנים, י"ל דכיון דלשיטתו כבר איפשיטא גם בקמייחא דלא חיישין לאפשי שטרי, ממילא גם במכר כל הכור לשנים נמי מהגי בשני שטרות, אע"ג דהתם הוי טבא עבדי לגמרי והכא טבא עבדי במקלת, לא מחלקין בזה, וזהו דעת הטור שס"ל דרה"ג לא מחלק במכר לשנים, ואפי' בב' שטרות נמי מהגי, וי"ל נמי ליהפך, דע"כ לא פשיטא לן בקמייחא דלא חיישין לאפשי שטרי משום דלא זבין אלא לתך ואיכא טבא עבדי לגמרי, אבל במכר כל הכור איה"כ דחיישין לאפשי שטרי, דהטבא בהאי פורתא עד שיכתוב השטר לא נחשב כלל לטבא, ולהכי הר"ח לא הכריע, וא"כ י"ל דהב"י סובר דסברא פשוטה היא דחיישין לאפשי שטרי ס"ל נמי כה"ג גם לדעת רה"ג דחיישין לאפשי שטרי, דאין לנו אלא הדושו דפשטינן דלא חיישין לאפשי שטרי היינו דוקא כה"ג דיש טבא עבדי לגמרי, משא"כ בטבא במקלת לא דחיק לסברא הפשוטה לנו בכ"מ וחיישין לאפשי שטרי ולהכי לשיטת הב"י אפי' לדעת רה"ג במכר לשנים מכרו בטל בב' שטרות, ודיו מוסכם לכל השיטות באין חילוק, ומ"ל אשר זכיתי ליישב דבריו הקדושים:

שם ע"ב בתוד"ה אמר לאחד סתמא כו' מימה הא לעיל לא איפשיט בעיין כו', עמ"ש בארוכה בדבור דלעיל:

ברש"י ד"ה והאמר מר אין אונאה לקרקעות גרסי' ומשנה היא פ' הוהב, ובתוס' ד"ה ה"ג הקצו בזה על רש"י, דכיון דמתני' קא מקשה הול"ל והא תנן, ואף כי בס' מג"ש תי' לקושית החוס', משום דבמשנה אין הרין מוזכר, דהא רב חסורא גופא מפרש מתני' דמאי אין להם אונאה, ח'טו בתורת אונאה, שאפי' פחות מכדי אונאה חוזר, ואע"ג דרש"י ז"ל גופא מפרש בצ"מ שם ר"ח אהקדש לחודיה קאי היינו משום דמוכח בכמה מקומות דאין אונאה לקרקעות, אבל מתני' גופא איכא לתמוי, משו"ה קאמר והאמר מר כלומר והא קיי"ל לפי שהוא פשוט מכל האמוראים דאין אונאה לקרקעות ע"ש, אבל אחי יש להקשות על רש"י דמלשונו שכתב ומשנה היא בפ' הוהב, משמע שרואה בזה דהקושית הוי דוקא מאמוראי דמפרשי המשנה, ולא מרב נתמן שלגבי מלך נקושים החוס', דאלת"ה מאי בעי בזה שכתב דמשנה היא, אחרי שבאמת מעט המשנה לא מקשה ורק מאמוראי דקיי"ל הכי, א"כ אחרי הוסוף לנין דמשנה היא פ' הוהב, אע"כ שר"ה להורות שלא תימא שמקשה כן מר"ג דמלך, אלא מאמוראי דמפרשי המשנה, וא"כ יש להבין כיון דבלא"ה לא מקשה מתני' אלא מאמוראי, א"כ יותר טוב להקשות מר"ג דמלך, דמיני' ידעינן שה"פ בשליח אין אונאה:

ובבב"י ליישב שיטת רש"י הגי להביא עוד מה שהקשה בשמ"ק בצ"מ (דף ק"ה ע"א) דסוגיא דידן כותרת לסוגיא דב"מ שם, דאילו התם לגבי מלך שזבין במאחיס ושיא מנה סבור מינה דמאי א"ל לתקוני שדרתיך ולא לעווי' וע"ז אמר רב נחמן אין אונאה לקרקעות, הרי דמוכח מהתם שאפי' בשליח שטעה נמי אחרינן שאין אונאה לקרקעות ואילו בסוגיא קאמר ר"ג גופא דבשליח שטעה לא אחרינן שאין אונאה דמאי א"ל לתקוני שדרתיך כו', והג"הא בביאור הדברים, דהנה בטעם דאין אונאה לקרקעות פליגי הראשונים בזה, התוס' בב"ב (דף ס"א ע"ב) פירשו דגו"כ הוא, ואכן בס' החינוך (מטוה של"ו) פי' דאין זה מגו"כ אלא משום דקרקע שיה כל כסף שיתן ומדעתו הוא נתון, וכ"כ הראשונים ורשב"א בב"ב שם והאשר"י בב"מ, ולעיל (דף ל"ח ע"ב) ברש"י ד"ה שיש לו קצבה הוכחתי דשיטת רש"י הוי נמי כרשב"ם והחינוך, ויש להביא ראיה לשיטת החינוך ממ"ש בב"מ שם לגבי מלך, זבין במאחיס ושיא מנה סבור מינה מלי א"ל לתקוני שדרתיך ולא לעווי' א"ל ר"ג אין אונאה לקרקעות, ואי נימא דאין אונאה לקרקע לאו משום

דשוה הוא, אלא מנהיג א"כ מאי משני דאין אונאה, הא אכתי
 היו עיוות, ואין חנו דנין החס לענין חזרת האונאה, אלא אם עיוות
 הוא או לא, ולענין לבטל השליחות, אע"כ דבאונאה קרקע ליכא
 נמי שום עיוות משום דשוה כל זיה שנתן בעדה, ואי"ל דא"כ קרא
 למה לי למעוטי קרקע מאונאה, וכעין זה הקשו החס' בב"ב שם
 על פרש"ס ע"ש, ד"ל דקרא אהי לאונאה מוכר, דסברא דקרקע
 שיה כל כסף לא שייך כ"א באונאה לוקח, דמושם דרובה לקנות
 קרקע שהוא דבר דלא כליא קרנא ולעולם עומדת, יחללה לשלם
 הרבה יותר מזחירה הרגיל, אבל באונאה מוכר כשמכר בזול לא שייך
 סברא זאת, ובאונאה מוכר בע"כ מנהיג הוא לכו"ע, ובחבורו
 לב"מ דכ"ז הארכנו ליישב בכמה אנפי, ולפי"ז מיושב קושיא השו"ק,
 דהנה בסוגיא דב"מ דמייירי באונאה לוקח כדאמר זבין במאתא וסו"א
 מאה, קאמר ר"ג שפיר דאין אונאה לקרקעות, ואע"ג דלוקח
 שליח המלך הוא אפי"ה אין יכול לומר לתקוני שדרתך, כיון דככה"ג
 לא היו עיוות כלל, אבל הכא בסוגיין דמייירי באונאה מוכר
 וכפרש"י להדיא, טעה שליח וזכר בזול, ובאונאה מוכר שפיר היו
 עיוות, דהיי דהאונאה א"ל להחזיר אבל עיוות מיהא היו, וכשעשה
 השליח המבטל המקח, ולפי"ז מיושב נמי מה שדיוק רש"י דהקושיא
 הוא ממשה דהויב, ולא מר"ג שגבי מלך, דלפוס מה דמייירי
 הכא באונאה מוכר, והטעם דאין אונאה משום גז"כ, לא שייך
 להקשות מר"ג דגבי מלך, דמייירי באונאה לוקח, ומוטעמא אחריתא
 לגמרי משום דלא נתאנה כלל, ורק ממנהיג' דהויב דהתם מייירי
 באונאה מוכר נמי ודו"ק:

בתורה פ"ח עשרה, הקשו דמ"ש מההיא דב"מ (דף כ"ב

ע"א) גבי תורם מן היפות דאין תרומתו תרומה אי
 לא נמלאו יפות, ואפשר ליישב דהא דבעינן דוקא שימלאו יפות,
 היינו משום דבעיה"ב אזור כלך אלא יפות, ואמירה הזאת יש לפרשה
 בשני כוונות, או שנתכוון לקיים בזה מעשה השליח ונתרצה בעשייתו,
 או להיפק שדרך רוגו וכעש אחר כן, מדוע לא הלכת עור אלא
 היפות, והכחיה לעמוד על אמתת כוונתו בזה, דאם באמת נמלא
 יפות אללו, אמרינן שכונתו היתה לקיים, ואם לא נמלאו
 יפות, אז בע"כ שכונתו היתה למחות על מעשה השליח, ולפי"ז
 באם לא נמלאו יפות יש בזה מחאה גלויה על מעשה השליח, דהוי
 כמו שמיחה בפירוש, ומשו"ה לא מהני, אבל הכא דמייירי שבעה"ב
 שחק ולא מיהא כלל, רק שאנן מעלמנו נסתפק, דכיון שגינה
 מעשה בעיה"ב בטעות, אם יש ממש בעשייתו, בזה אמרינן שפיר
 כיון דעשאו שליח, והשליח בלא מתכוון שינה מהרגילו הוי תרומה
 מעליא, והתם נמי אם היה שותק מעיקרא ולא היה אומר כלל
 כלך אלא יפות דנמי מהני, רק כיון שהמעשה היה שהבעיה"ב
 כשמלאו תורם א"ל כן, ולהכי בעינן עכ"פ שימלאו, דאם לא נמלאו
 יש בדברים הללו מחאה מפורשה, ונהי דאין קיום הדבר לא בעינן,
 אכן ביטול המעשה ודאי דנלךך שלא יהיה כאן, ולפי"ז הוי דקאמר
 שם ובא בעיה"ב ואלך כלך אלא יפות, אין הכוונה דבעינן שיתאמר
 לו הכי, דאפי"ה אם לא אמר לו כלל נמי מהני, דכיון שעשאו שליח
 והשליח שלא במתכוון שינה מהרגילו התמיד"י של בעיה"ב, המעשה
 קיים וכהך דסוגיין, רק שאם א"ל כלך אלא יפות, בזה בעינן דוקא
 שימלאו יפות, דבאם לאו יש בדברים הללו בטול המעשה ודו"ק,
 ולפמ"ש פ"יישב נמי קושיא החס' בב"מ שם, דאפי"ה אם נמלאו
 יפות מאי מהני, דניחא שהשתא ניחא לו ביפות, אבל מחלה אי
 הוי ידע לא ניחא ל"י כלל, כיון דלפמ"ש לא בעינן כלל הסכמתו
 וניחוחא דבעיה"ב, ורק ביטול בעיה"ב לא יהיה, וכיון שגמלאו יפות
 הרי אין בזה ביטול, וא"כ לא גרע מחילו לא היה אומר כלל כלך
 אלא יפות, דהוי מהני נמי, והתוס' שהקשו כן, לשיעורם אזלי, דיפרשו
 דבעינן דוקא שיאמר כלך אלא יפות, באשר בעינן הסכמת בעיה"ב
 לזה, משו"ה שפיר הקשו דשמא לא היה ניחא מעיקרא, אכן למ"ש
 שהסכמתו לא בעינן כלל ורק מחמת שאמר כלך כו' וחוששין אנו שמא
 נתכוון בזה לבטל את השליחות להכי בעינן שימלאו יפות לברר. דעתו
 שלא נתכוון למחות, וכיון שגמלאו יפות הרי לנו דבדבורו ואמירתו לא
 ביטל, והרי הוא כאילו לא אמר כלל כלך כו' דמהי ומיושב קושיא תוס':

ר"ג אבל טעה שליח לא דא"ל לתקני שדרתך ועוד הקשה כו'
 ע"ש, ונראה ליישב דעת רש"י, דבלא"ה קשה בסוגיא דלעיל,
 דקאמר התם מעיקרא אמר לאחד ואפי"ה לשינא וסדר שאל חמנו אפי"ג
 דטעה שליח, ומה תלוי שאלה זו בוי, וע"ש בחס' ד"ה אמרו לו
 שהרגישו בזה, וי"ל דזה ששאלו לו אפי"ג דטעה שליח וכו', הכוונה
 לפי מה שהשיב להם לאחד ואפי"ה לשינא, דאע"ג דאמר בפירוש
 לאחד, אמרינן דלא קפיד בזה הואיל ולא קאמר בפירוש ולא לשינא,
 ע"ז שאלו אפי"ג דטעה שליח, היינו נמי בככה"ג כגון שא"ל מכור לי
 קרקע זו במנה, ולא אמר בפירוש אבל לא בפחות ממנה, מי
 אמרינן דהוי במנה דקאמר לאו דוקא הוי כמו גבי לאחד, או שמא
 בככה"ג שהוא טעות בגוף המקח, הוי קפידא וגזקתו בטל, וע"ז
 דא"ל טעה שליח לא קאמינא, ולפי"ז אין כאן קושיא כלל, דמאי
 דקאמר התם דטעה שליח הוי מקחו בטל, היינו משום דא"ל בפירוש
 מכור במנה, ובשארמין דקפידא הוי, דומה כמו שהתנה עמו בפירוש
 שלא ימכור בפחות, ומה דאמר' כאן דשליח כדיינין, משום דמייירי
 בשליח סתם שלא הזכיר לו סכום המקח כלל, וזאת שא"ל מכור לי
 קרקע זו וכו' לא, והקושיא מקדושין י"ל דרש"י יפרש כפי' הרשב"ם
 דרבא לפי סברתו אומר הכי ולא לר"ג ודו"ק, וכזה מיושב נמי מה
 שהקשה בשמ"ק (ב"מ ק"ח) דסוגיא דלעיל דטעה שליח לא קאמינא
 סותרת את הסוגיא דב"מ שם, דגם בשליח אמר' שם דאין אונאה
 לקרקעות הבאתיו לעיל בתרושטי לרש"י ד"ה והאמר מר ומש"ש,
 ולפמ"ש שמה דאמר דבעטת שליח לא קאמינא מייירי דוקא כשא"ל
 בפירוש מכור במנה, אין מקום לקושיא זאת:

ורנה הראש הביא בשם רבינו האי בשליח אם הותיר שחזר מכרו

בטל, וממה עליו כיון דמדמה הותיר לפחות, א"כ למה
 הזכיר דוקא שחזר, אפי" דניר נמי כו', ובהפלאה כתב דטעמא
 דרבינו האי לאו מטעם דמדמה הותיר לפחות, אלא מטעמא דאמינא
 המכר בטל, עפ"י מ"ש החס' (ב"מ ד"ו) דכל היכא דאין שליח
 לדבר עבירה הוי המעשה בטל, וה"ל במקח שנעשה באיסור הוי
 המקח בטל, ולכן באונאה שחזר דאיכא איסור דלא חזרו, א"כ
 ממילא בטל השליחות מטעם דאשגלר"ע וממילא המקח בטל, משא"כ
 בפחות משחזר דבחו"מ סי' רכ"ז הביא ריש להבהפק בזה אי איכא
 איסור דלא חזרו, וי"ל דרב האי סובר דאין איסור ומשו"ה הוי
 מקחו קיים ע"ש, ולעד"ג דלא שייך לומר כאן שיהא בטל מטעם
 השליחות, כיון דהמשלח לא זוהו ליהנות, אלא עשה שליח סתם
 למוכר והשליח עלמו הוי שפעה האונאה, לא אמרינן בככה"ג דליבטל
 מעשה השליחות, ואע"ג שבהפלאה הביא ראה ממ"ש הפוסקים גבי
 עבדו בשבת, דאפי" לא זוהו לשחוט בשבת, מ"מ כיון שעשה
 השליחות באיסור אמרינן דאין שלד"ע, וא"כ ה"ג אפי"ג שלא זוהו
 ליהנות ניחא נמי דאין שלד"ע, י"ל דלא דמי דהתם מייירי לענין
 לחייב המשלח בנקם דד' וכו', אבל למטעם השליחות שפיר
 לחלק ולומר, שדוקא כשהמשלח הקפיד לעשות בדרך עבירה,
 בטל השליחות, אבל כשהוא לא הקפיד בזה, והשליח מעגמו הוא
 דעביד הכי, לא אמרינן דליבטל מעשה השליחות. ועיקר הממלא
 לרין זה שדבר עבירה יהא בטל גם מעשה השליחות, הוא הנו"ב
 במ"ק (חאה"ע סי' ע"ה) והוא עלמו במהרה"ת חאה"ע סי' ק"ב
 סק"ה כתב שככה"ג שהמשלח לא הקפיד שיהא דוקא בעבירה לא
 אמרינן שיבטל השליחות ע"ש, וכ"כ החת"ם בתשובה שם" יד יוסף,
 ויש לי להביא ראה ממ"ש בב"מ דק"ח לגבי מלך וזבין במחיים
 ושו"א מאה סבור דמאי א"ל לתקוני שדרתך ולא לעשות, פי'
 שיבטל המקח מכה זו, והדר אמר אין אונאה לקרקעות, ואכתי
 מאי מועיל הש"ס בתירוץ זה, דהא מה דאמרינן אין אונאה לקרקעות,
 היינו רק לענין שא"ל להחזיר האונאה, אבל איסור דלא הוה איכא
 נמי בקרקעות וכמ"ש הרמב"ן בפירושו על התורה, דעיקר אונאה
 בקרקע כתיב, לפי רוב שהניס הרבה מקנות, וכ"כ המהרש"ל
 ב"ש"ש הובא בסמ"ע סי' רכ"ז סק"א, וא"כ אכתי ליבטל המכירה
 מדר דהוי שליחות בעבירה, וכהי דמלך עיוות לא בטל, דכיון
 דאין אונאה הוי הטעם משום דקרקע שיה כל כסף וליכא כאן
 עיוות וכמו שהארכתי לעיל דל"ט ע"ב, אבל אכתי ליבטל מטעם
 דהוי שליחות בעבירה, וכן בבבא השנייה שם זבין במאה וסו"א
 מאתן ליבטל המכירה מדר שהשליח הותיר ואינה את המוכר ועשה
 עבירה

דף ק' ע"א בתורה רבא אמר ר"ג שליח כדיינין, מה שפי'
 בקונטרס כו' וקשה לר"מ דלעיל אמר

מצוה שלו

שלא להונות במקח וממכר

שלא להונות אחד מישראל בין זכר בין נקבה במקח ובממכר, שנאמר (ויקרא כה, יד) וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו. ואמרו זכרונם לברכה בספרא, אל תונו איש את אחיו, זו אונאת ממון. ובגמרא (ב"מ נו:) אמרו זכרונם לברכה, מיד עמיתך, דבר הנקנה מיד ליד, כלומר מטלטלין. ואין פונת המדרש שלא יזהיר הכתוב על אונאת הקרקעות כמו כן, אלא הענין הוא לומר שדיני האונאה, כגון החלוקין שאמרו זכרונם לברכה (שם נ:): באונאה שהיא חוזרת ביתר משתות, ודיניה בפחות משתות ובשתות אינן נוהגין בקרקעות אלא במטלטלין. ועוד דרשו בזה הכתוב, אם באת לקנות קנה מישראל, שנאמר או קנה מיד עמיתך.

ואולי זה שדקדקו בכאן להיות דיני האונאה במטלטלין לבד, לפי ששנה הכתוב בלשון זה, שאמר וכי תמכרו ממכר, דמשמע כל ממכר בין קרקע בין מטלטל, ואחר כן יחד האזהרה במטלטל שאמר או קנה מיד, דמשמע דוקא מטלטל שהוא נקנה מיד ליד, למדו מזה לומר שיש במטלטל דין מחדש שאינו בקרקע וזהו חזרת הממון בקצת צדדין שבו.

אבל עקר האזהרה בין בקרקע בין במטלטל הוא באמת. שהזהרנו

שלא להונות הבריות לדעת. אבל החלוק שבניהן הוא שאם נמצאת אונאה במטלטל ביתר משתות שיבטל המכר, שדעת הבריות שלא לסבל אונאה יתרה מכן במטלטלין, אבל בקרקע לפי שהקרקע דבר קיים לעולם דרף הבריות למחל בו כל אונאה אחר שלקחו אותו, וכעין מה שאמרו זכרונם לברכה (ב"ק יד:) על דרף ההפלגה שהקרקע דבר השנה כל כסף הוא. והראיה לדברינו אלה, כלומר שאסור אונאה אף בקרקע, שהרי עקר אזהרה זו בקרקעות הוא דכתיבא, וכמו שמפרש בפרשה. זהו דעת הרמב"ן זכרונם לברכה בענין זה, וכמו שפיתב בפרוש החמש.

שרש המצוה ידוע, פי הוא דבר שהשכל מעיד עליו, ואם לא נכתב דין הוא שיכתב, שאין ראוי לקחת ממון בני אדם דרף שקר ותרמית, אלא כל אחד יזכה בעמלו כמה שיחננו האלהים בעולמו באמת ובישר. ולכל אחד ואחד יש בדבר הזה תועלת, פי כמו שהוא לא יונה אחרים גם אחרים לא יונו אותו, ואף פי יהיה אחד יודע לרמות יותר משאר בני אדם, אולי בניו לא יהיו כן וירמו אותם בני אדם, ונמצא שהדברים שוים לכל, ושהוא תועלת רב בישובו של עולם, והשם ברוך הוא לשבת יצרו.

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה (ב"מ נא.) שהמוכר

דלא כבי, וא"כ ניחוי חק, הכי במאן, כרש"י ור"ה ג' ודאי חינו, דליטו
 סברי שאפי' באומר לאחד נמי מהני אפי' בב' שטרות וכמ"ש גם
 טעור קן אליבייהו, וגם הר"ח ורמב"ם ורי"ף שגורם נמי כגי' הר"ח
 נמי סוברים דאין לחלק, וגם כר"י ור"ת חינו, נתי שהם מחלקים
 בין שני שטרות לאחד, מ"מ הא ס"ל דבשטר אחד מהני אפי' אם
 אומר בפירוש מכור לאחד ומכר לשנים בשטר אחד נמי מהני כמ"ש
 לעיל, והב"י דסובר שדוקא בסתמא הוא דלא כר"ח:

ואכן

שוב התבוננתי שאדרבה יש לקיים דבריו מכל יד לכל
 השיטות, דהא עיקר הסתירה בניתי על יסוד הזה, דע"כ לא
 מחלקין בין שטר אחד לב', הוא משום יסוד קושית החוס', וא"כ
 לר"ח והרי"ף שלפי גרסתם יש ליישב קושית החוס' מ"ל לחלק
 בקר, והנה מ"ש דלשיטת הר"ח והרי"ף יש ליישב קושית החוס' משום
 דס"ל דאומר זבין לי כור הוא כמו שאומר לאחד דמי וכו' מהר"ש
 ומהרש"א, ובאומר לאחד לה"ט דהו מעביר, דדוקא בסתמא
 פשיטא ליה דלאו קפידא הוא, וכן לביא ראייה מדברי הטור דלא
 כסברא הג"ל, דהא הטור כתב בדעת רה"ג דבסתמא דוקא ק"י
 מכלל דס"ל להטור דרה"ג נמי גורם כהר"ח, והג"ח ביניהם הוא
 דר"ח מפרש דהפשיטות הוא רק על בעי' בתרייתא ורה"ג סובר
 דקמיתא נמי איפשיטא וא"כ אי אמרת דזבין לי כור כאומר לאחד
 דמי, א"ך יוכל לפשוט גם בעי' קמיתא, הא י"ל דבבתרייתא
 דהו בסתמא פשיטא לאו קפידא הוא, ובאומר לאחד גם בבתרייתא
 הו קפידא, והכי פשיטא מהו גבי קמיתא דזבין לי כור הו נמי
 מוסף על דבריו, אלא ודאי שגם אומר זבין כור הו כסתמא וכמ"ש
 הקרבן נתנאל משום דהולך לפרש כמה ימכור וכיון שידעין דאומר
 זבין כור הו כאומר סתמא, א"כ בשלמא לרה"ג דפשטיק נמי
 לקמיתא ואין סתירה בהבטיות, אין שום הכרח לחלק בין שטר
 אחד לב', אבל לפי הר"ח והרי"ף דס"ל דמעביר הו בקמיתא
 אע"ג דסתמא הו ומ"ש מבתרייתא, ובע"כ לר"ך לחלק גם אליבייהו
 כתי' החוס' בין שטר אחד לב' וכמ"ש הר"ח ש בשם הרי"ף, וא"ל
 לומר דהר"ח היה לו גרסא אחרת כרי"ף, אלא אפי' לפי גרסת
 הרי"ף שבידיו שהוא כגי' הר"ח נמי לר"ך לחילוק זה, וא"כ הרי
 להיפך הר"ח ורי"ף בשטית הב"י קאמו:

וביותר

נ"ל שאפי' אי נימא כפי' המהרש"א דאומר כור הו
 כאומר להדיא לאחד, ומעתה מיושב סתירה הבטיות
 בלא חילוק דשטר אחד לב', מ"מ מעלמנו נחלק כן, דנהי דהכרח
 אין לחילוק זה מ"מ מעלמנו נחלק ונאמר דבשני שטרות הו ודאי
 קפידא, דסברא פשוטה היא בכל הש"ס דחיישין לאפשיטא שטרי,
 וכמ"ש באמת הב"י כן בפירושו על הטור, ואפי' הטור דס"ל בדעת
 רה"ג דלא חיישין לאפשיטא שטרי, היינו משום דלר"ד' מוכרח כן
 מש"ס כיון דבעי' הראשונה דזבין כור זבין לתך שודאי. הוה בשני
 שטרות ואפי' איפשיטא ולא קפידא הוא, הרי להדיא דפשטיק לן
 שכי' שלא אמר בפירוש ולא לשנים לא חיישין לאפשיטא שטרי, ולהכי
 ס"ל לטור דאפי' במכר לשנים בב' שטרות נמי מהני, אע"ג שאפשר
 לחלק דהחם משום דהו שייך טבא עבדי, אבל במכר כל הכור
 לשנים דלא שייך טבא אפשר גם רה"ג מודה דחיישין לאפשיטא שטרי,
 ס"ל להטור דגם כאן יש טבא לך במקל'ת עד שיכתוב שטר השני, ולחלק
 בין טבא כבולה לטבא במקל'ת לא ס"ל להטור, וכ"ז לדעת רה"ג, אבל
 לפי הר"ח ורי"ף דבעי' קמיתא הו קפידא, ולא איפשיטא כלל אי
 חיישין לאפשיטא שטרי, י"ל דאע"ג דמכרו למאה מכרו קיים היינו דוקא
 בשטר אחד ולא בב', דאפשיטא שטרי ודאי ריעותא הוא כמו שמוכר
 כמה פעמים בש"ס, ואפשר לומר דהו בעלמנו קושית הטור על הרמב"ם,
 היינו שהביא מקודם דהרמב"ם ס"ל בזבין לי כור זבין לתך דמכרו בטל,
 הרי דלא ס"ל כרה"ג אלא ס"ל דבעי' קמיתא לא איפשיטא, ולא
 חילק וכתב עוד א"ל מכור סתמא אפי' מכרו למאה קיים ולא חילק
 כלל בין שטר אחד לב', וקשה לי אמאי לא חילק כן הא ודאי ליה
 לחלק כן, דבשלמא אם היה מפרש כפי' רה"ג דבעי' קמיתא נמי
 איפשיטא, א"כ ממילא נפשט לן דלא חיישין נמי לאפשיטא שטרי,
 אבל עתה דפוסק בקמיתא דמעביר הו אמאי לא נימא לחלק
 בין שטר אחד לב', הא כמ"מ סברא פשוטה היא דאפשיטא שטרי
 הו קפידא, והאי לא חילק דכתב הטור קאי אחלוקה השניה, ושיעור
 זבין, ולא חילק וכתב עוד, פי' דבבא השניה לא חילק,
 ובמ"ל פי' נמי לפי שיטתו שם, דלא חילק קאי אחלוקה השניה.

ו"כ בכוננת הטור, וא"כ הרי לנו דעת הטור בר"ח ורי"ף כבי,
 וכ"ש לפמ"ש הב"י בעלמו דסברא פשוטה היא דחיישין לאפשיטא שטרי:
אלא דכיון שעכ"פ דעת רה"ג והס"י סוברים דאפי' בשני שטרות
 נמי מהני, א"כ עכ"פ היה לו להמחבר להביא דבריהם
 בשם י"א, וג"ל דהו סובר דגם רה"ג סובר לחלק בין שטר
 אחד לב', והו עפמ"ש לעיל ליישב סתירה הטור אהדרי, שכתב
 כתב דהר"ח לא הכריע, היינו שלא הכריע דעת רה"ג בזה אם
 מחלק בין שטר אחד לב', משום דאליבי' י"ל בשני פנים, י"ל
 דכיון דלשיטתו כבר איפשיטא גם בקמיתא דלא חיישין לאפשיטא
 שטרי, ממילא גם במכר כל הכור לשנים נמי מהני בשני שטרות,
 אע"ג דהחם הו טבא עבדי לגמרי והכא טבא עבדי במקל'ת,
 לא מחלקין בזה, וחוה דעת הטור שס"ל דרה"ג לא מחלק
 במכר לשנים, ואפי' בב' שטרות נמי מהני, וי"ל נמי להיפך, דע"כ
 לא פשיטא לן בקמיתא דלא חיישין לאפשיטא שטרי משום דלא זבין
 אלא לתך ואיכא טבא עבדי לגמרי, אבל במכר כל הכור רה"ג
 דחיי' לאפשיטא שטרי, דהטבא בהאי פורתא עד שיכתוב השטר לא
 נחשב כלל לטבא, ולהכי הר"ח לא הכריח, וא"כ י"ל דהב"י
 שסובר דסברא פשוטה היא דחיישין לאפשיטא שטרי ס"ל נמי ככה"ג
 גם לדעת רה"ג דחיישין לאפשיטא שטרי, דאין לנו אלא חרובו
 דפשטיק דלא חיישין לאפשיטא שטרי היינו דוקא ככה"ג דיש טבא
 עבדי לגמרי, מש"כ בטבא במקל'ת לא דחין לסברא הפשוטה
 לנו בכ"מ וחיישין לאפשיטא שטרי ולהכי לשיטת הב"י אפי' לדעת רה"ג
 במכר לשנים מכרו בטל בב' שטרות, ודינו מוסכם לכל השיטות באין
 חילוק, ומ"ל אשר זכיתי ליישב דבריו הקדושים:

שם ע"ב בתורה אמר לאחד סתמא כו' סימיה הא לעיל לא
 איפשיטא בעיין כו', עמ"ש בחרוכה בדבור
 דלעיל:

ברש"י ד"ה והאמר מר אין אונאה לקרקעות גרסי' ומשנה
 היא פ' הובב, ובתוס' ד"ה ה"ג הקשו בזה על רש"י,
 דכיון דממתני' קא מקשה הול"ל והא מנן, ואף כי בס' מג"ש תי'
 לקושית החוס', משום דבמשנה אין הדין מזכור, דהא רב חסדא
 גופא מפרש מתני' דמאי' אין להם אונאה, חינו בתורת אונאה,
 שאפי' פחות מכדי אונאה חוזר, ואע"ג דרש"י ז"ל גופא מפרש
 בב"מ שם רר"ח אהקדש לחודיה קאי היינו משום דמוכח בכמה
 מקומות דאין אונאה לקרקעות, אבל מתני' גופא איכא לדמוי,
 משום קאמר והאמר מר כלומר והא קי"ל לפי שהוא פשוט מכל
 האמוראים דאין אונאה לקרקעות ע"ש, אבל אכתי יש להקשות על
 רש"י דמלשונו שכתב ומשנה היא בפ' הובב, משמע שרואה בזה
 דהקושית הו דוקא מאמוראי דמפרשי המשנה, ולא מרב נתנן
 שלגבי מלרן כקושית החוס', דאלת"ה מאי' בעי בזה שכתב דמשנה
 היא, אחרי שבאמת מעלם המשנה לא מקשה ורק מאמוראי דקי"ל
 הכי, א"כ אמאי הוסיף ללין דמשנה היא פ' הובב, אע"כ שרלא
 להורות שלא סימא שמקשה כן מר"ג דמלרן, אלא מאמוראי דמפרשי
 המשנה, וא"כ יש להבין כיון דבלא"ה לא מקשה ממתני' אלא
 מאמוראי, א"כ יותר טוב להקשות מר"ג דמלרן, דמיני' ידעין
 שהפי' בשליח אין אונאה:

ובבב"י ליישב שיטת רש"י הגני להביא עוד מה שהקשה בשמ"ק
 צ"ב"ט (דף ק"ה ע"א) דסוגיא דידן סותרת לסוגיא
 דב"מ שם, דאילו החם לגבי מלרן שזבין במאמ"ס וסו"א מנה סבור
 מינה דמאי' א"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וע"ז אמר רב נתנן אין
 אונאה לקרקעות, הרי דמוכח מהחם שאפי' בשליח שטעה נמי אמרינן
 שאין אונאה לקרקעות ואילו בסוגיא קאמר ר"ג גופא דבשליח שטעה
 לא אמרינן שאין אונאה דמאי' א"ל לתקוני שדרתיך כו', והכ"ה
 דביאור הדברים, דהנה בטעם דאין אונאה לקרקעות פליגי הראשונים
 בזה, החוס' בב"ב (דף ס"א ע"ב) פירשו דגוה"כ הוא, ואכן בס'
 החינוך (מלוה של"ו) פי' דאין זה מגוה"כ אלא משום דקרקע שוה
 כל כסף שיהן ומדעתו הוא טוהן, וכ"כ הרשב"ם ורשב"א בב"ב
 שם והאשרי' בב"מ, ולעיל (דף י"ח ע"ב) ברש"י ד"ה שיש לו
 קצבה הוכחתי דשיטת רש"י הו נמי כרשב"ם והחינוך, ויש להביא
 ראייה לשיטת החנוך ממש' בב"מ שם לגבי מלרן, זבין במאמ"ס וסו"א
 מאה סגור מינה מאי' א"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי א"ל ר"ג
 אין אונאה לקרקעות, ואי נימא דאין אונאה לקרקע לאו משום
 דא"ה

דשוה הוא, אלא מנהיג א"כ מתי דאין אונאה, הא אחתי
 הוי עיוות, ואין אנו דנין התם לענין חזרת האונאה, אלא אם עיוות
 הוא או לא, ולענין לבטל השליחות, אע"כ דבאונאה קרקע ליכא
 נמי שום עיוות משום דשוה כל זוח שנתן בעדה, ואי"ל דא"כ קר"ה
 למה לי למטעין קרקע מאונאה, וכעין זה הקשו החוס' בכ"ב שם
 על פרש"ב ע"ש, רי"ל דקרא אחי לאונאה מוכר, דסבירא דקרקע
 שוה כל כסף לא שייך כ"א באונאה לוקח, דמשום דרובה לקנות
 קרקע שהוא דבר דלא כליא קרנא ולעולם עומדת, יתירה לשלם
 הרבה יותר מוחזירה הרגיל, אבל באונאה מוכר כשזכר בזול לא שייך
 סבירא זאת, ובאונאה מוכר בע"כ מנהיג הוא לכו"ע, ובחבורנו
 לב"מ דכ"ז הארכנו ליישב בכמה אנפי, ולפי"ז מיושב קושיה השו"ק,
 דהנה בסוגיא דב"מ דמיירי באונאה לוקח כדאמר זבין במאתן ובייא
 מאה, קאמר ר"ג שפיר דאין אונאה לקרקעות, ואע"ג דלוקח
 שליח המלך הוא אפי"ה אין יכול לומר לתקוני שדרתך, כיון דככה"ג
 לא הוי עיוות כלל, אבל הכא בסוגין דמיירי באונאה מוכר
 וכפרי"ו להדיא, טעה שליח וזכר בזול, ובאונאה מוכר שפיר הוי
 עיוות, דהיינו דהאונאה אי"ל להחזיר אבל עיוות מיהא הוי, וכשטעה
 השליח מתבטל המקח, ולפי"ז מיושב נמי מה שדייק רש"י דהקושיא
 הוא ממשנה דהובב, ולא מר"ג שגבי מלך, דלפוס מה דמיירי
 הכא באונאה מוכר, והטעם דאין אונאה משום גז"כ, לא שייך
 להקשות מר"ג דגבי מלך, דמיירי באונאה לוקח, ומטעמא אחרינא
 לגמרי משום דלא נתאנה כלל, ורק ממהני דהובב דהתם מיירי
 באונאה מוכר נמי ודו"ק:

ר"ג אבל טעה שליח לא דא"ל לתקוני שדרתך ועוד הקשה כו'
 ע"ש, ונראה ליישב דעת רש"י, דבלא"ה קשה בסוגיא דלעיל,
 דקאמר התם מעיקרא אמר לאחד ואפי"ו לשנים והדר שאל ממנו אע"ג
 דטעה שליח, ומה תלוי שאלה זו בו, וע"ש בחוס' ד"ה אמרו לו
 שהרגישו בזה, וי"ל דזה ששאלו לו אע"ג דטעה שליח וכו', הכוונה
 לפי מה שהציב להם לאחד ואפי"ו לשנים, דאע"ג דאמר בפירוש
 לאחד, אמרינן דלא קפיד בזה הואיל ולא קאמר בפירוש ולא לשנים,
 ע"ז שאלו אע"ג דטעה שליח, היינו נמי בכה"ג כגון שא"ל מוכר לי
 קרקע זו במנה, ולא אמר בפירוש אבל לא בפחות ממנה, מי
 אמרינן דהאי במנה דקאמר לאו דוקא הוא כמו גבי לאחד, או שמא
 בכה"ג שהוא טעות בגוף המקח, הוי קפידא וזקוחו בטל, וע"ז
 א"ל טעה שליח לא קאמינא, ולפי"ז אין כאן קושיא כלל, דמאי
 דקאמר התם דטעה שליח הוי מקחו בטל, היינו משום דא"ל בפירוש
 מוכר במנה, ובשארמין דקפידא הוי, דומה כמו שהתנה עמו בפירוש
 שלא ימכור בפחות, ומה דאמר"י כאן דשליח כדדיין, משום דמיירי
 בשליח סתם שלא הוביר לו סכום המקח כלל, וזלח שא"ל מוכר לי
 קרקע זו וכו' לא, והקושיא מקדושין י"ל דרש"י ירשש"י כפי הרשב"ם
 דרבא לפי סברתו אומר הכי ולא לר"ג ודו"ק, וכוה מיושב נמי מה
 שהקשה בשמ"ק (ב"מ ק"ח) דסוגיא דלעיל דטעה שליח לא קאמינא
 סותרת את הסוגיא דב"מ שם, דגם בשליח אמר"י שם דאין אונאה
 לקרקעות הבאתיו לעיל בחדושינו לרש"י ד"ה והאמר מר ועמש"ש,
 ולפמ"ש שמה דאמר דבטעה שליח לא קאמינא מיירי דוקא כשא"ל
 בפירוש מוכר במנה, אין מקום לקושיא זאת:

בתורה

ביתור"ה פחת עשרה, הקשו דמ"ש מההיא דב"מ (דף כ"ב
 ע"א) גבי תורה מן היפות דאין תרומתו תרומה אי
 לא נמלאו יפות, ואפשר ליישב דהא דבעינן דוקא שימלאו יפות,
 היינו משום דבעי"ב אחר כלך אלא יפות, ואמירה הואת יש לפרשה
 בשני כוונות, או שנתכוון לקיים בזה מעשה השליח ונתחלה בעשייתו,
 או להיפק שדרך רוגו וכעס אחר כן, מדוע לא הלכת עוד אלא
 היפות, והבחינה לעמוד על אמתת כוונתו בזה, דאם באמת נמלא
 יפות אלו, אמרינן שכוונתו היתה לקיים, ואם לא נמלאו
 יפות, או בע"כ שכוונתו היתה למחות על מעשה השליח, ולפי"ז
 באם לא נמלאו יפות יש בזה מחאה גלויה על מעשה השליח, דהוי
 כמו שמחיה בפירוש, ומש"ה לא מהני, אבל הכא דמיירי שבעי"ב
 שחק ולא מחיה כלל, רק שאין מעלמנו נסתפק, דכיון ששינה
 מדעתו בעי"ב בטעות, אם יש ממש בעשייתו, בזה אמרינן שפיר
 כיון דטעמו שליח, והשליח בלא מהכחון שינה מהרגילו הוי תרומה
 מעליא, והתם נמי אם היה שותק מעיקרא ולא היה אומר כלל
 כלך אלא יפות דנמי מהני, רק כיון שהמעשה היה שהבעי"ב
 כשמלאו תורה א"ל כן, ולהכי בעינן עכ"פ שימלאו, דאם לא נמלאו
 יש בדברים הללו מחאה מפורשה, ונהי דאין קיום הדבר לא בעינן,
 אכן ביטול המעשה ודאי דנליך שלא יהיה כאן, ולפי"ז הוי דקאמר
 שם ובא בעי"ב וא"ל כלך אלא יפות, אין הכוונה דבעינן שיאמר
 לו הכי, דאפי"ו אם לא אמר לו כלל נמי מהני, דכיון שעשאו שליח
 והשליח שלא מתכוון שינה מהרגילו התמיד"י של בעי"ב, המעשה
 קיים וכהך דסוגין, רק שא"ל כלך אלא יפות, בזה בעינן דוקא
 שימלאו יפות, דבאם לאו יש בדברים הללו בטול המעשה ודו"ק,
 ולפמ"ש יתיישב נמי קושיה החוס' בב"מ שם, דאפי"ו אם נמלאו
 יפות מתי מהני, דנימא שהשתא ניחא לו ביפות, אבל מתחלה אי
 הוי ידע לא ניחא לי' כלל, כיון דלפמ"ש לא בעינן כלל הסכמתו
 וניחוחא דבעי"ב, ורק ביטול בעי"ב לא יהיה, וכיון שנמלאו יפות
 הרי אין בזה ביטול, וא"כ לא גרע מאילו לא היה אומר כלל כלך
 אלא יפות, דהוי מהני נמי, והתוס' שהקשו כן, לשיטתם אזלי, דיפרשו
 דבעינן דוקא שיאמר כלך אלא יפות, באשר בעינן הסכמת בעי"ב
 לזה, מש"ה שפיר הקשו דשמא לא היה ניחא מעיקרא, אכן למ"ש
 שהסכמתו לא בעינן כלל ורק מתחת שאמר כלך כו' וחוששין אנו שמא
 נתכוון בזה לבטל את השליחות להכי בעינן שימלאו יפות לברר. דעמו
 שלא נתכוון למחות, וכיון שנמלאו יפות הרי לנו דבדבורו ואמירתו לא
 ביטל, והרי הוא כהילוי לא אמר כלל כך כו' דמהני ומיושב קושיה תוס':

והנה הרא"ש הביא בשם רבינו האי בשליח אם הותיר שותק מוכר
 בטל, ותמה עליו כיון דמדמה הותיר לפחות, א"כ למה
 הוציר דוקא שותק, אפי"ו דינר נמי כו', ובהפלה כתב דעמא
 דרבינו האי לאו מטעם דמדמה הותיר לפחות, אלא מטעמא אחרינא
 המכר בטל, עפ"י מ"ש החוס' (ב"מ ד"ו) דכל היכא דאין שליח
 לדבר עבירה הוי המעשה בטל, וה"ג במקח שנעשה באיסור הוי
 המקח בטל, ולכן באונאה שותק דאיכא איסור דלא חטו, א"כ
 ממילא בטל השליחות מטעם דאשלר"ע וממילא המקח בטל, משא"כ
 בפחות משותק דבמ"מ סי' רכ"ז הביא ר"ש להסתפק בזה אי איכא
 איסור דלא חטו, וי"ל דרב האי סובר דאין איסור ומש"ה הוי
 מקחו קיים ע"ש, ולעד"ג דלא שייך לומר כאן שיהא בטל מעשה
 השליחות, כיון דהמשלח לא זווהו להנות, אלא עשאו שליח סתם
 למכור והשליח עלמו הוא עשה האונאה, לא אמרינן בכה"ג דליבטל
 מעשה השליחות, ואע"ג שבהפלה הביא רביה ממ"ש הפוסקים גבי
 עבדו בשבת, דאפי"ו לא זווהו לשחוט בשבת, ח"מ כיון שטעם
 השליחות באיסור אמרינן דאין שלד"ע, וא"כ ה"ג אע"ג שלא זווהו
 להנות נימא נמי דאין שלד"ע, י"ל דלא דמי דהתם מיירי לענין
 לחיוב המשלח בקנס דר' וה', אבל **לפי' תעשה** השליחות שפיר
 יש לחלק ולומר, שדוקא כשהמשלח הקפיד לעשות בדרך עבירה,
 בטל השליחות, אבל כשהוא לא הקפיד בזה, והשליח מעלמו הוא
 דעבד הכי, לא אמרינן דליהבטל השליחות. ועיקר הממלא
 לדון זה שדבר עבירה יהא בטל גם מעשה השליחות, הוא הנו"ב
 במ"ק (חאה"ע סי' ע"ה) והוא עלמו במהדו"ת חאה"ע סי' קי"ב
 סק"ה כתב שכה"ג שהמשלח לא הקפיד שיהא דוקא בעבירה לא
 אמרינן שיבטל השליחות ע"ש, וכ"כ החת"ם בחשובה שם"י יד יוסף,
 ויש לי להביא ראיה ממ"ש בב"מ דק"ח לגבי מלך זבין במאתן
 ובייא מאה סבור דמתי א"ל לתקוני שדרתך ולא לעשותי, פי'
 שיבטל המקח מזה זה, והדר אמר אין אונאה לקרקעות, ואכתי
 מאי מוילי הש"ס בתירוך זה, דהא מה דאמרינן אין אונאה לקרקעות,
 היינו רק לענין שא"ל להחזיר האונאה, אבל איסור דלא חטו איכא
 נמי בקרקעות וכמ"ש הרמב"ם בפירושו על התורה, דעיקר אונאה
 בקרקע כתיב, לפי רוב השנים הרבה מקנהו, וכ"כ המהרש"ל
 בש"ש הובא בשמ"ע סי' רכ"ז הק"א, וא"כ אחי ליבטל המכירה
 מלך דהוי שליחות בעבירה, וכתי דמלך עיוות לא בטל, דכיון
 דאין אונאה הוי הטעם משום דקרקע שוה כל כסף וליכא כאן
 עיוות וכמו שהארכתי לעיל דז"ט ע"ב, אבל אחי ליבטל מטעם
 דהוי שליחות בעבירה, וכן בבבא השנייה שם אין במחאה ובייא
 מאתן ליבטל המכירה מלך שהשליח הותיר ואינה את המוכר ועשה
 עבירה

דף ק' ע"א בתורה רבא אמר ר"ג שליח כדיין, מה שפי'
 בקונטרס כו' וקשה לר"ת דלעיל אמר

סוגיית הדף

מעייני

דף צט:

יעקב

שנא

אין אונאה לקרקעות ובדין לתקוני
שדרתיך

בטעם דאין אונאה, וצ"ע מסוגיין

נחלקו הראשונים בהטעם דאין אונאה לקרקעות (א) הרשב"ם (ב"ב סא: ד"ה צקעה גדולה) פירש דליכא למימר הדמים מודיעים במכירת קרקע כיון דאין אונאה לקרקעות. והיינו דכל מה דמשלם בעדו זהו שיווי הקרקע. (ב) חוס' שם (ד"ה שמע מינה) והרא"ש בשטמ"ק (ב"מ קח.) פירשו דגוה"כ היא. (ג) החינוך (מלוה שט"ז) והתוס' רי"ד (לקמן במתני' שום הדיינין) פירשו דדרך העולם למחול האונאה. ועי' בית אהרן (גיטין לו. בתוס' ד"ה חלא) וזשער המשפט (הל' רבית סי' קע"ג סק"ב) בפלוגתת חוס' והרשב"ם.

וז"ל המאירי (ב"מ קח.) אין אונאה לקרקעות ואין כאן עיוות עכ"ל, וצ"ע מסוגיין דשליח שטעה בקרקע אמרינן לתקוני שדרתיך ולא לעוותי, ואי נימא דאין אונאה לקרקעות משום דלא עיוות דזהו שיווי הקרקע, אמאי בטל השליחות. ועוד צ"ע דב"מ (קח.) אמרינן דאין המנרן יכול לומר להלוקח לתקוני שדרתיך ולא לעוותי [כשקנה שוה מנה במאחתי] דאין אונאה לקרקעות, וצ"ע מסוגיין.

ותירץ שם המאירי ב' תירוצים, א' סוגיין דדעשאו שליח, משא"כ מנרן אף דדינו כשליח מ"מ לא עשאו שליח, וכן כתבו התוס' (ד"ה הרי גרסינן). (ב) הראב"ד (הובא שם בשטמ"ק) תירץ דביטול שליחות בסוגיין אינו מדין אונאה אלא מדין טעות וז"ל, שהוא אמר למכור שוה מנה במאה והוא מכר שוה מאה ודינר במנה וכו' נמלא ששגה. חבל אי נזהו ליקח שדה פלוני אפי' טעה בדמים בין ציוקר בין בזול אין זה אלא

והציה דדעת הרמב"ן היא שאין השליח המקנה אלא הצעלים הם המקנה. וכתב המחנ"א ח"ל, לעניות דעתי נראה דכשא"ל לך ומכור לפלוני המוכר הוא המקנה ולא השליח, וכשא"ל מכור זה סתם השליח הוא המקנה ולפיכך אין השליח יכול לקנות לעצמו עכ"ל.

ולענ"ד מוכח כן מדברי הראשונים שהבאנו לעיל (נח.). דהוכיחו מהא דאלמנה ששמה לעצמה לא עשפה ולא כלום דשליח אינו יכול למכור לעצמו. ומוכח דהשליח הוא המקנה ולכן אינו יכול להיות המקנה והקונה, דאם המוכר הוא המקנה אמאי אין השליח יכול לקנות לעצמו, ומוכח כהמחנ"א דהתם דאירי במכירה סתם והשליח הוא המקנה.

בקו' המהרש"א מרב הונא

הקשה המהרש"א לר"ת דאירי דהתמים השליח עדים אמאי לא תפשוט מרב הונא דס"ל דאף כה"ג לאחד ולא לשנים, וא"כ כ"ש לעיל דלא התמים עדים דאיכא ריעותא דאפשי שטרי דמעביר על דבריו. ותירץ דקו' הגמ' היא מרב חסדא כיון דקי"ל כוותיה. והמהר"ם ש"ך תירץ דלא קשה מדרב הונא די"ל דדווקא הכא דהקפיד ואמר לאחד ולא לשנים, משא"כ לעיל דלא פירש. ומבואר להמחנ"א הנ"ל (פ"ט מגירושין פל"ג), דכיון דלא היה צריך לפרש ופירש אמרינן דקפיד.

אע"ג דטעה שליח

תוס' והריטב"א פירשו הואיל והטיל דעתו על השליח וכו', הכא נמי נימא דאף בטעותו הטיל עליו דעתו. ועי' בהפלאה (בד"ה גמ' פשיטא) מה שפירש בקו' הגמ'.

אונאה (דלא אמר לו קנהו צסק פלוני) ואין אונאה לקרקעות עכ"ל.

מש"כ הגר"ח בדברי התוס' וביאר דבריו

מש"כ התוס' והמאירי (הג"ל) נריך זיאר דמאי שנא עשאו שליח דאמרינן לתקוני שדרתיך ממנרן דלא עשאו שליח סו"ס דין הבר מנרן הוא לסלק הלוקח שהוא שלוחו, והשליח עיוות בשליחותו ואמאי קיים השליחות, וי"ע.

ובדחי' הגר"ח (צ"מ קח.) זיאר דהא דלתקוני שדרתיך הוא משום דאדעתא דהכי לא עשאו שליח, ואין המעשה קיים לגבי המשלח וז"ל, משא"כ היכא דעביד אדעתא דנפשיה אע"ג דצטל השליחות מ"מ הרי עבדא אדעתא דנפשיה ועדיין המעשה קיים לעצמו עכ"ל. והדברים תמוהים דאם צטל השליחות והמעשה קיים לעצמו איך יכול המנרן לסלקו, הא כתבו הראשונים דהמנרן מסלקו מדין שליחות דהלוקח עשה שליחות המנרן, וי"ע.

ובראה צזיאר דבריו דכבר כתבנו לעיל (עמוד א) דאיכא צ' אופני שליחות, א' שליח דלא שינה, צ' שליח דשינה משליחותו כגון ההיא דצ"ק (קצ:): דשלחו לקנות חטים וקנה שעורים, דמזוחר שם דהוסיפו הוסיפו להמשלת, הרי דאף דשינה השליח נקנו השעורים להמשלת. וזיארנו דאף דעשיית השליח היא מדעת עצמו, והיא עשייה ידיה ולא של המשלת, מזוחר בהנתיחה"מ (סי' קפה) דאף מה דשינה נכלל צדין שליחות, דמתחילה נתן לו כח כשליש [ע"ש לעיל מה שכתבנו בזה]. וא"כ י"ל דמנרן הוא צגדר שליח דשינה, וכמש"כ התוס' דעשייתו היא לעצמו דלזורך עצמו קנה, וא"כ יש לבאר כוונת הגר"ח דאף דנחצטלה השליחות (דעיוות), כיון דעבד

אדעתא דנפשיה המעשה קיים לעצמו, ואעפ"כ דין שליח עליו ככל שליח ששינה, ומש"ה יכול המנרן לסלקו, ודו"ק היטב.

לתקוני שדרתיך ולא לעוותי

מתי אמרינן דנתבטלה השליחות ומתי אמרינן דעל השליח לתקן העיוות

הקשו הראשונים דצסוגין אמרינן דנחצטלה השליחות דלתקוני שדרתיך ולא לעוותי, וצ"צ (קסט.) כשקנה שליח את השדה שלא באחריות אמרינן דהשליחות קיים ועליו לתקן העיוות, ולא אמרינן דנחצטלה השליחות. ותירץ המאירי צג' דרכים. א) הראצ"ד (פ"א דהל' שלוחין ה"ג) תירץ דאף שם יכול לצטל המקח אם ירצה, אלא דרצה המשלח צקיום המעשה ושימקן לו השליח את העיוות. וכחצ דהוא הדין לכל שליחות דציד המשלח לחייב השליח לתקן העיוות.

ב) יש ממנרין (הרצ"א קידושין מד: והרא"ה צסוגין) דהתם לא הודיע השליח להמוכר דהוא שליח, ולכן המעשה קיים צינו וצין המוכר ונריך לתקן העיוות, הא כל שהודיע להמוכר דהוא שליח נחצטלה השליחות אם עיוות. וכן פירש הראצ"ד הג"ל צדצרי הרמצ"ס דמעשה דרב נחמן (צצ"צ קסט:) צתתם היה דלא הודיעו דהוא שליח.

ג) יש שחילקו צין פשע השליח או לא, דהתם צצ"צ כיון דאחריות טעות סופר ע"כ התנה שלא באחריות וזו פשיעה גדולה היא, ונריך לתקן העיוות, משא"כ צשליח דטעה אמרינן דהשליחות צטלה.

ד) הרא"ש (צצ"צ פ"י סי' כ"ו) פירש דהתם לא היה להשליח מעות כדי להחזירם להמוכר,